

УДК.631.16:658.153(477)

Воробйова О.С., аспірант,
Воронянська О.В. к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Анотація. Впровадження інновацій є одним з тих чинників, які необхідно врахувати для досягнення економічної стабільності та випуску конкурентоспроможної продукції. У статті розглянуті особливості інноваційного процесу в Україні. Визначені теоретичні основи інноваційного розвитку. Відображено інноваційну активність вітчизняних підприємств. Визначено основні джерела інвестування інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновації, розвиток, процес, активність, інвестування, фінансування

Постановка проблеми. Технічне і технологічне переоснащення можливе, тільки за умови впровадження інновацій, що стає одним з тих чинників, які необхідно врахувати для досягнення економічної стабільності та випуску конкурентоспроможної продукції. Незважаючи на те, що інноваційний процес та його вплив на розвиток суспільного виробництва в умовах глобалізації досить важливий, дослідженню саме цьому соціально-економічному явищу приділяється досить мало уваги, це свідчить про високу актуальність даної теми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних та практичних основ інновацій та інноваційного розвитку присвячено багато наукових праць, як зарубіжних, так і вітчизняних. Сутність інновацій та інноваційних процесів висвітлено в працях таких відомих вчених, як: Й. Шумпетер [4], М. Хучек, Дж. Брайт та його послідовники, а також Р. Джонсон, Б. Твісс, Р. Кумбас, Г. Менш, Б. Санто, П. Саблук, та ін.

Формулювання цілей статті – висвітлення теоретичних засад інноваційного розвитку, особливостей інновацій, а також джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі термін «інновації» не має однозначного трактування. Першим його ввів Йозеф Шумпетер, що в буквальному перекладі означає «втління наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу». Крім цього, Шумпетер розглядає інновацію як нову функцію виробництва, її нову комбінацію. [4]

Вчені по різному трактують інновації та розглядають їх залежно від предмета та об'єкта дослідження:

зміни (Й. Шумпетер [4], М. Хучек, Ф. Валента, О. Дацій та ін.);

результат (П. Ратанін, В. Хіпель, Р. Фатхутдінов, С. Покропивний та ін.);

процес (Б. Санто, Д. Бессант, К. Павітт, В. Лапіна, Б. Твісс [3], І.Буднікевич та ін.).

Згідно з міжнародними стандартами, інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності у вигляді нового або удосконаленого продукту впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який застосовується в практичній діяльності або у новому підході до соціальних послуг.

Для підтримки розвитку економіки країни інноваційним шляхом в 2002 році Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про інноваційну діяльність». Він визначає економічні, організаційні та правові принципи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Відповідно до цього Закону (ст.1) під інноваціями слід розуміти новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.[2]

Інноваційні процеси пов'язані зі створенням, освоєнням та поширенням інновацій. Б. Твісс трактує інноваційний процес як перетворення наукового знання, наукових

ідей, винаходів на фізичну реальність (нововведення) яка змінює реальність.[3] Таким чином, інноваційний процес завжди зорієнтований на кінцевий результат, який забезпечує соціально-економічний

або технічний ефект. Проте, інноваційна активність сучасних підприємств є досить нестабільною, її можна проаналізувати за допомогою таблиці 1.

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств в Україні за 2000-2014рр.

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн.грн.
2000	18,0	1760,1
2001	16,5	1979,4
2002	18,0	3018,3
2003	15,1	3059,8
2004	13,7	4534,6
2005	11,9	5751,6
2006	11,2	6160,0
2007	14,2	10850,9
2008	13,0	11994,2
2009	12,8	7949,9
2010	13,8	8045,5
2011	16,2	14333,9
2012	17,4	11480,6
2013	16,8	9562,6
2014*	16,1	7695,9

Джерело: Держкомстат України

*дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Виходячи з даних таблиці 1, можна констатувати, що питома вага підприємств, які займаються інноваціями досить низька, до того ж, з 2000 року до 2006 року спостерігається значне зменшення кількості таких підприємств. У 2007 році частка підприємств, що впроваджують інновації, зросла на 26,8% по відношенню до 2006 року, втім вже в наступному році частка підприємств, що схильні до інновацій, скоротилась на 8,5%. З 2011 року відбувається незначне підвищення інноваційної активності: але сума витрат на інновації в 2011 році, склала 14333,9 млн. грн., в 2013 році сума витрат на інновації в порівнянні з 2012 роком зменшилась на 16,7%. Підсумовуючи додамо, що за останні 13 років загальна сума витрат поступово збільшувалась. У 2014 році в порівнянні з 2000 роком вона зросла на 437,24%.

Досить важливим для підприємств, що впроваджують інновації, є інвестування інноваційної діяльності. Основними джерелами інвестування виступають: власні кошти підприємства, кошти державного бюджету, кошти іноземних інвесторів, а також інші джерела. Джерела інвестування інноваційної діяльності за останні роки можна проаналізувати за допомогою таблиці 2.

Проаналізувавши таблицю 1.2 можна зробити висновки, що головним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств. В той час як світова практика показує, що найпоширенішим джерелом фінансування є позикові кошти на інноваційні заходи. В 2013 році різко скоротилось державне фінансування, яке на 89% менше ніж в попередньому році. За рахунок державних коштів фінансується лише 1-2% інновацій.

Таблиця 2

Розподіл джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за період 2000-2014 роки

	Загальна сума витрат млн.грн	У тому числі за рахунок коштів							
		власних	%	державного бюджету	%	іноземних інвесторів	%	інші джерела	%
2000	1757,1	1399,3	79,6	7,7	0,4	133,1	7,6	217,0	12,4
2001	1971,4	1654,0	83,9	55,8	2,8	58,5	3,0	203,1	10,3
2002	3013,8	2141,8	70,6	45,5	1,5	264,1	8,7	562,4	18,7
2003	3059,8	2148,4	70,2	93,0	3,1	130,0	4,2	688,4	22,5
2004	4534,6	3501,5	77,2	63,4	1,4	112,4	2,5	857,3	18,9
2005	5751,6	5045,4	87,7	28,1	0,5	157,9	2,7	520,2	9,1
2006	6160,0	5211,4	84,6	114,4	1,9	176,2	2,9	658,0	10,6
2007	10850,9	7999,6	73,7	144,8	1,4	321,8	3,0	2384,7	21,9
2008	11994,2	7264,0	60,6	336,9	2,8	115,4	0,9	4277,9	35,7
2009	7949,9	5169,4	65,0	127,0	1,6	1512,9	19,0	1140,6	14,4
2010	8045,5	4775,2	59,4	87,0	1,1	2411,4	29,9	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,7
2012	11480,6	7335,9	63,9	224,3	1,9	994,8	8,7	2925,6	25,5
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014*	7695,9	6540,3	84,9	344,1	4,5	138,7	1,8	672,8	8,8

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України

*дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

В 2009-2010 роках досить високий відсоток займали іноземні інвестиції, що склало 19,0% та 29,9% відповідно. В 2011 році відбулось відчутне падіння іноземних інвестицій, що в структурі надходжень 0,4%, а в порівнянні з попереднім роком сума іноземних інвестицій скоротилась в 42,4 рази. В 2012-2013 роках фінансування інноваційних процесів за рахунок іноземних коштів поступово збільшується і на кінець 2013 року обсяг іноземних інвестицій досяг 1253,2 млн. грн.. В 2014 році в зв'язку з політичною та економічною ситуацією в країні обсяг іноземних інвестицій різко знизився та становив 138,7 млн. грн., що на 88,9% менше ніж у попередньому.

Висновки: Розвиток інноваційних процесів країни є невід'ємною складовою процвітання будь-якої держави. Інноваційна активність вітчизняних підприємств досить нестабільна. В 2013 році питома вага підпри-

ємств, що займаються інноваціями знизилась в порівнянні з попереднім роком на 3,4%. Сума витрат на інновації скоротилась на 42,84%. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності виступають власні кошти підприємства, що в 2013 році складають 72,9%, тоді коли у розвинутих країнах світу інноваційний фонд складається з позикових коштів.

Основною метою інноваційного розвитку є отримання максимального економічного ефекту від кожної одиниці впровадженого і перетвореного на товар винаходу та ідеї. Нажаль, виходячи з ситуації, що склалась в Україні, ми бачимо зовсім іншу картину: а саме, замість високотехнологічної наукоємної продукції вітчизняні товаровиробники експортують продукти та сировину, досить низького рівня якості, це, в свою чергу, є найкращим доказом нераціонального використання природних багатств.

Список літератури

1. Бодров В.Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. Матеріали/В.Г.Бодров, В.О. Гусев, В.Ф. Мартиненко. – К.:НАДУ, 2009 -60с.
2. Буднікевич І. М., Школа І. М.Становлення регіонального ринку інновацій в Україні. — Чернівці: Зелена Буковина, 2002. — С. 29.

3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність»
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність»
6. Микитюк П. П., Інноваційна діяльність: Навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
7. Покропивний С. Ф. Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання // Економіка України. — 1995. — № 2. — С. 24.
8. Санто Б. Інновація як средство економічного розвитку. — М.: Прогрес, 1990
9. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. — М.: Экономика, 1989. — С.37
10. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й.А.Шумпетер // М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. — 455 с.

The innovation development in Ukraine: Today's problems

Summary. *The paper considers the peculiarities of the innovation process in Ukraine. The theoretical foundations of the innovation development are determined. The innovation activity of Ukrainian enterprises is presented. The main sources of investing in the innovation activity are defined.*

Problem setting. *The innovation process in the globalization context is crucial and not well-researched. Technical and technological re-equipment is possible only under condition of introduction of innovations, and becomes one of the factors that must be considered to achieve economic stability and production of competitive products. This is why this topic is highly relevant.*

Results. *The theoretical foundations of the innovation development are determined. The theoretical problems of innovative development are described. The methodological principles of innovation support are formulated. The volumes results and the economic efficiency of innovative projects are presented. Main areas of innovative projects are defined. Attention is paid to the peculiarities of innovations and their funding sources.*

Conclusions. *The development of innovative processes is an integral part of the prosperity of any state. The main goal of the innovation development is receiving the maximum economic effect from every innovation. The situation in our country is unfortunately different. Ukrainian firms are exporting low-quality raw commodities rather than high-tech products. This shows that the natural resources are not used rationally.*

Key words: *innovations, development, process, activity, investment, funding*